Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over empowerment van jongeren om via onderwijs duurzame ontwikkeling te verwezenlijken

(initiatiefadvies)

(2023/C 100/06)

Rapporteur: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Besluit van de voltallige vergadering	20.1.2022
Rechtsgrond	Artikel 52, lid 2, van het reglement van orde
	Initiatiefadvies
Bevoegde afdeling	Landbouw, Plattelandsontwikkeling en Milieu
Goedkeuring door de afdeling	24.11.2022
Goedkeuring door de voltallige vergadering	15.12.2022
Zitting nr.	574
Stemuitslag	
(voor/tegen/onthoudingen)	126/1/1

1. **Conclusies en aanbevelingen**

1.1. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) roept de lidstaten op om hun tijdens de COP26 ([1]) uitgesproken belofte dat ze klimaatactie en duurzame ontwikkeling als essentiële bouwstenen in de leerplannen zullen opnemen, opnieuw te bevestigen. De politiek moet erkennen dat de toekomst samen met de jongeren anders moet worden vormgegeven, en dat er een nieuw sociaal contract moet worden aangegaan om het onderwijs op een positieve manier te veranderen.

1.2. Het EESC benadrukt dat er, om een paradigmawisseling te realiseren, behoefte is aan een omvattende transversale aanpak, waarmee samenwerking tussen de verschillende belanghebbenden, sociale partners en maatschappelijke organisaties gewaarborgd wordt. Jongerenorganisaties en niet-formeel onderwijs zijn cruciaal om het bewustzijn over de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) te vergroten en de uitvoering ervan te ondersteunen.

1.3. Het EESC moedigt de Europese Commissie aan om tijdens het Europees Jaar van de vaardigheden 2023 aandacht te blijven schenken aan de behoeften van jongeren, door een link te leggen met duurzame ontwikkeling en de uitdagingen waar jongeren in onze veranderende wereld het hoofd aan moeten bieden.

1.4. Het EESC is verheugd dat de Commissie een coördinerende rol op zich neemt om projecten, opleidingen, de uitwisseling van goede praktijkvoorbeelden en communicatie tussen leraren te bevorderen met als doel de SDG's ook in het onderwijs te realiseren. Benaderingen en strategieën in het kader van theoretische en praktische educatie voor duurzame ontwikkeling (EDO) moeten echter op lokaal, nationaal en regionaal niveau worden uitgewerkt en gebaseerd zijn op samenhangend onderzoek en duidelijke actieplannen. Ze moeten gepaard gaan met toezicht en steeds op verbetering en de uitwisseling van ervaring gericht zijn.

1.5. Het EESC benadrukt dat sociale en burgerdialoog belangrijk is om de SDG's op alle onderwijsniveaus, in formeel en niet-formeel onderwijs, en in lerarenopleidingen op een omvattende manier te integreren zodat er expliciete competentiekaders kunnen worden ingevoerd die concrete leerdoelstellingen en evaluatiemethoden mogelijk maken.

1.6. Het EESC wijst erop dat iedereen de kennis nodig heeft om de klimaatverandering te kunnen aanpakken, met name in verband met alle aspecten van duurzame consumptie en productie, verantwoorde voedselkeuzes, het verminderen van voedselverspilling en duurzame energie. Onderwijs aan kinderen moet ondersteund worden met een leven lang leren voor ouders en burgereducatie. Daarnaast moet onderwijs openstaan voor iedereen, onder meer door jongerenorganisaties op dit gebied te ondersteunen.

([1]) Conclusies van de covoorzitters van de top voor ministers van Onderwijs en Milieu op de COP26: "Learn for our Planet. Act for the climate.".

1.7. Het EESC pleit ervoor om EU-investeringen beter te koppelen aan EDO door middel van EU-fondsen, zoals de herstel- en veerkrachtfaciliteit, Erasmus+, Horizon Europa, het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO) en het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+).

1.8. Het EESC roept alle lidstaten op om duurzame en kwalitatieve overheidsinvesteringen te doen met als doel de duurzameontwikkelingsdoelstellingen in het nationale onderwijs te integreren — niet alleen op papier, maar ook in de praktijk, door omvattende leerplannen te ontwikkelen om leerlingen kritisch te leren denken en hen beslissingen met kennis van zaken te leren nemen.

1.9. Het EESC roept de lidstaten op om leraren terdege te ondersteunen teneinde het beroep aantrekkelijker te maken. Juist nu er een enorm lerarentekort in Europa heerst, is er, met het oog op onderwijs voor duurzaamheid, behoefte aan gerespecteerde leerkrachten, met fatsoenlijke lonen en goede arbeidsomstandigheden. Om de onderwijs- en opleidingsstelsels om te vormen zijn hoogwaardige initiële scholing en permanente bijscholing van leerkrachten, kansengelijkheid, inclusie en een innovatieve organisatie van scholen essentieel.

1.10. Het EESC pleit ervoor om jongeren centraal te stellen in het onderwijs- en leerproces. Dat kan door de administratieve rompslomp voor leerkrachten te verminderen en de aandacht te verleggen naar innovatieve pedagogie en nauwe samenwerking met leerlingen. In dat verband is het belangrijk alle leerkrachten klaar te stomen om nieuwe technologieën efficiënt in te zetten en hen voor te bereiden op nieuwe leeromgevingen, zowel in het kader van het leerplan als in hun eigen leven. Het zou nuttig kunnen zijn om te onderzoeken of het haalbaar is een specifiek onlineplatform of -dashboard te ontwikkelen waar goede praktijkvoorbeelden kunnen worden uitgewisseld.

1.11. Het EESC dringt er bij de Europese Commissie op aan om, in overeenstemming met EDO, een Europese indicator inzake armoedebestrijding en voortijdig schoolverlaten in te voeren met als doel de ongelijkheid aan te pakken. Die zou samen met een wereldwijde indicator ontwikkeld kunnen worden.

2. **Achtergrond en context**

2.1. *De behoefte aan duurzame ontwikkeling*

2.1.1. Politici, beleidsmakers en belanghebbenden op alle niveaus moeten erkennen dat de grootschalige transformatie van een op fossiele brandstoffen gebaseerde, hulpbronnenintensieve en lineaire economie naar een klimaatvriendelijke circulaire economie broodnodig is, maar ook het leven en de toekomstplannen van de burgers, en zeker van jongeren en de toekomstige generaties, flink door elkaar schudt.

2.1.2. Door de Russische oorlog tegen Oekraïne is ook de onhoudbare Europese afhankelijkheid van fossiele brandstoffen aan het licht gekomen, waardoor de groene transitie een nieuwe, geopolitieke lading heeft gekregen. Willen we onze afhankelijkheid afbouwen, dan is het onvermijdelijk en noodzakelijker dan ooit om de decarbonisatie te versnellen. In het licht van de huidige en toekomstige uitdagingen kunnen de Agenda 2030, de bijhorende 17 duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) en de belofte om geen enkele persoon of plaats uit de boot te laten vallen een uniek pad vormen naar een welzijnseconomie, een betere wederopbouw en een rechtvaardigere, inclusievere, duurzamere en veerkrachtigere wereld.

2.1.3. In de nabije toekomst moet de EU een duidelijk voorbeeld geven door een economisch duurzaam pad uit te stippelen met het oog op een groene en sociaal rechtvaardige transitie. Daartoe roept het EESC de lidstaten en EU-instellingen op om jongeren mondiger te maken en te betrekken bij de besluitvorming, de aanpassing van het onderwijs en banen, en de mobilisatie van nog meer jongeren. Volgens het *World Programme of Action for Youth until the year 2000 and beyond* ([2]), dat in 1995 door de Algemene Vergadering van de VN werd goedgekeurd, zijn jongeren in alle landen een belangrijke bron van ontwikkeling en de drijvende kracht achter maatschappelijke veranderingen, economische ontwikkeling en technologische innovatie. Het EESC wijst erop dat jongeren de leiders van de toekomst zijn. Ze moeten toegang krijgen tot progressieve innovatie en volledig betrokken worden bij de beleidsvorming om duurzame ontwikkeling te bevorderen.

2.1.4. Het doel van dit initiatiefadvies is om te analyseren of en hoe de SDG's in de leerplannen van de lidstaten zijn verankerd, en te onderzoeken of de respectieve lidstaten gebruikmaken van transformatief onderwijs om duurzame ontwikkeling te bevorderen ([3]). Daarnaast voorziet dit advies in aanbevelingen aan de Europese Commissie en de lidstaten over hoe zij kansen kunnen bevorderen en uitdagingen kunnen aanpakken met het oog op de verdere ontwikkeling van het jeugdbeleid en er tegelijkertijd voor kunnen zorgen dat er al vroeg onderwijs over duurzame ontwikkeling wordt gegeven.

([2]) World programme of action for youth van de VN.

([3]) Er zijn verschillende termen in gebruik. In dit advies wordt "transformatief onderwijs ter bevordering van duurzame ontwikkeling" bedoeld. "Educatie voor duurzame ontwikkeling" (EDO) en "onderwijs voor milieuduurzaamheid" worden tegenwoordig echter door elkaar gebruikt. Zie ook de woordenlijst ("Glossary") in de bijlage.

2.2. *Beleidslandschap*

2.2.1. In 2015 keurden de Verenigde Naties de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) goed als een ambitieuze blauwdruk voor de wereld om de achteruitgang van het milieu en problemen op het gebied van sociale en economische ontwikkeling samen aan te pakken. De 17 SDG's bevatten 169 streefdoelen voor 2030, en om die te halen speelt onderwijs een cruciale rol. Onderwijs is een mensenrecht en moet, net als onderwijs voor duurzaamheid, voor iedereen toegankelijk zijn. Toch is openbaar onderwijs volgens het Unescoverslag over de uitvoering van de SDG's niet gratis voor iedereen, en vaak niet inclusief. SDG 4.7 blijkt dus moeilijk uitvoerbaar. Daarnaast leveren veel landen nog steeds niet de nodige inspanningen om klimaatactie als centraal onderdeel in hun leerplannen op te nemen ([4]).

2.2.2. In SDG 4.7 wordt beklemtoond dat de ondertekenaars er tegen 2030 voor moeten zorgen "dat alle lerenden zich de kennis en vaardigheden eigen maken die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder meer via educatie voor duurzame ontwikkeling (EDO) en duurzame levensstijlen, mensenrechten, gendergelijkheid, het bevorderen van een cultuur van vrede en geweldloosheid, mondiaal burgerschap en waardering van culturele verscheidenheid en van de bijdrage van cultuur aan duurzame ontwikkeling". Het desbetreffende EESC-advies "Naar een EU-strategie voor het verbeteren van groene vaardigheden en competenties voor iedereen" ([5]) is in overeenstemming met deze aanbeveling.

2.2.3. De afgelopen jaren heeft het EU-beleid zich steeds meer gericht op milieuduurzaamheid. Zo is de Europese Green Deal ([6]), die in 2019 gelanceerd werd, het plan van de Europese Commissie om de economie van de EU te verduurzamen, en maakt hij deel uit van haar ambitie om van Europa tegen 2050 het eerste klimaatneutrale continent te maken.

2.2.4. In het kader van haar plan om met onderwijs en opleiding bij te dragen aan de groene transitie, heeft de Europese Commissie een reeks initiatieven voorgesteld: ten eerste, de lancering van de "Onderwijs voor klimaat"-coalitie ([7]). Ten tweede, de onlangs goedgekeurde conclusies van de Raad inzake het bevorderen van het engagement van jongeren als drijvende kracht van verandering ter bescherming van het milieu ([8]) en een aanbeveling van de Raad betreffende leren voor ecologische duurzaamheid ([9]), en ten derde, de ontwikkeling van een Europees competentiekader inzake klimaatverandering en duurzame ontwikkeling ([10]).

2.2.5. Op 4 april benadrukte de Raad Onderwijs, Jeugdzaken, Cultuur en Sport dat sport een belangrijke rol speelt in onderwijs voor een duurzaam milieu en beval hij aan om "te zoeken naar manieren om onderwijs over duurzame ontwikkeling en een besef van milieu- en maatschappelijke verantwoordelijkheid te bevorderen bij sportclubs, sportfederaties en andere belanghebbenden op sportgebied" ([11]).

2.2.6. Het Europees Jaar van de jeugd 2022 is ook bedoeld om de nieuwe kansen en mogelijkheden die de groene en digitale transitie bieden, in de kijker te zetten. Deze transities moeten inclusief zijn en er moet voldoende aandacht gaan naar de integratie van kansarme en kwetsbare groepen jongeren. Het EESC roept de Europese Commissie op om tijdens het Europees Jaar van de vaardigheden 2023 aandacht te blijven schenken aan de behoeften van jongeren, door een link te leggen met duurzame ontwikkeling en de uitdagingen waar jongeren in onze veranderende wereld het hoofd aan moeten bieden.

([4]) Algemeen monitoringverslag van de Unesco over onderwijs, 2021/2: Non-state actors in education: who chooses? Who loses?

([5]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité — Naar een EU-strategie voor het verbeteren van groene vaardigheden en competenties voor iedereen (initiatiefadvies) (PB C 56 van 16.2.2021, blz. 1).

([6]) Europese Green Deal.

([7]) Europese Commissie — "Onderwijs voor klimaat"-coalitie.

([8]) Conclusies van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen der lidstaten, in het kader van de Raad bijeen — Bevorderen van het engagement van jongeren als drijvende kracht van verandering ter bescherming van het milieu (PB C 159 van 12.4.2022, blz. 9).

([9]) Aanbeveling van de Raad van 16 juni 2022 betreffende leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling (PB C 243 van 27.6.2022, blz. 1).

([10]) Bianchi, G., Pisiotis, U. en Cabrera Giráldez, M., GreenComp: The European sustainability competence framework, Punie, Y. en Bacigalupo, M., redacteur(s), EUR 30955 EN, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2022, ISBN 978-92-76-46485-3, doi:10.2760/13286, JRC128040.

([11]) Conclusies van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen der lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, over sport en lichaamsbeweging als veelbelovende factoren voor gedragsverandering ten behoeve van duurzame ontwikkeling (PB C 170 van 25.4.2022, blz. 1).

2.2.7. Het is belangrijk om EU-investeringen beter te koppelen aan EDO door middel van EU-fondsen, zoals de herstel- en veerkrachtfaciliteit, Erasmus+, Horizon Europa, het EFRO en het ESF+. De strijd tegen biodiversiteitsverlies, vervuiling en klimaatverandering is een van de vier overkoepelende prioriteiten van het nieuwe Erasmus+-programma voor 2021-2027, naast inclusie en diversiteit, digitale transformatie en deelname aan het democratische leven. Het EESC is verheugd dat ook onlinemobiliteit in het kader van het Erasmusprogramma zal worden aangemoedigd om de koolstofvoetafdruk te verkleinen.

3. **Jongeren, onderwijs en duurzame ontwikkeling**

3.1. Wanneer jongeren om- of bijgeschoold worden, moeten ook hun vaardigheden op het gebied van de beperking van en de aanpassing aan de klimaatverandering en de circulaire economie worden ontwikkeld. De sociale partners (werkgeversorganisaties en vakbonden) en maatschappelijke organisaties zijn cruciaal om functieprofielen en beroepsnormen vast te leggen en om leerlingplaatsen en de opleiding van werknemers te verduurzamen. Samen met het maatschappelijk middenveld kunnen de sociale partners jongeren helpen om zich op duurzame wijze aan te passen tijdens de overgang van school naar werk. Sociaal overleg en burgerdialoog zijn hier essentieel en moeten versterkt worden.

3.2. Jongeren moeten op digitaal en sociaal gebied betrokken worden en hebben behoefte aan hoogwaardig onderwijs en opleiding, een stabiele baan, goede arbeidsomstandigheden, betaalbare huisvesting en steun in de dagelijkse strijd tegen klimaatverandering. Er zijn meer onderzoek en gegevens nodig over de gevolgen van de klimaatverandering voor landen, regio's en het lokale niveau om voorspellingen over vaardigheden en banen te kunnen doen. Het klopt dat er in Europa en op andere continenten een zware voedselcrisis heerst. Toch moeten jongeren leren over alle aspecten van duurzame consumptie en productie, over manieren om minder voedsel te verspillen, en om verantwoorde voedselkeuzes te maken.

3.3. Ongelijkheid moet worden aangepakt door, in overeenstemming met de EDO-beginselen, een wereldwijde en Europese indicator in te voeren over de strijd tegen armoede en voortijdig schoolverlaten. De ontvolking van plattelandsgebieden door gebrek aan vooruitzichten op een baan en onvoldoende onderwijskansen is funest voor jonge gezinnen. Voortijdig schoolverlaten is in stedelijke en plattelandsgebieden een probleem. Daarom moet beleid inzake de arbeidsmarkt en eerlijke economische groei doeltreffend zijn, zodat het aantal NEET's ([12]) kan worden teruggedrongen.

3.4. In verband met EDO is het van essentieel belang om het Europees kader voor hoogwaardige en doeltreffende leerlingplaatsen ([13]) op afdoende wijze uit te voeren en het Europees kwaliteitskader voor stages uit te breiden.

3.5. Het EESC is van mening dat, gezien de schaal, complexiteit en urgentie van deze kwesties, de inspanningen van de EU en de lidstaten moeten worden opgeschroefd en beter op elkaar moeten worden afgestemd, met name om onderwijs voor duurzaamheid te verbeteren. Dat houdt ook onderwijs over het gebruik van duurzame energie in. Het onderwijsbeleid van de EU en de lidstaten moet consequent gemonitord en in kaart gebracht worden. Daarbij moeten goede praktijkvoorbeelden tussen landen en organisaties worden uitgewisseld. In EDO staan humanistische waarden centraal, die gericht zijn op het vergaren van kennis en het bedenken van evenwichtige, praktische oplossingen, waarbij rekening wordt gehouden met de ecologische en sociale gevolgen.

3.6. Leerkrachten en ouders spelen een cruciale rol in onderwijs voor een duurzaam milieu. Leerkrachten en opleiders moeten ondersteund worden met hoogwaardige initiële scholing en permanente bijscholing over duurzaamheid. In het advies van het EESC "Naar een EU-strategie voor het verbeteren van groene vaardigheden en competenties voor iedereen" ([14]) wordt benadrukt dat iedereen de kennis nodig heeft om de klimaatverandering te kunnen aanpakken. Een leven lang leren voor ouders, alsook burgereducatie, zijn van essentieel belang en moeten, om een sterker effect te hebben, openstaan voor iedereen, onder meer door jongerenorganisaties op dit gebied te ondersteunen.

([12]) NEET staat voor "Not in Education, Employment or Training" ("geen scholing, geen werk, geen stage") en heeft betrekking op werklozen die geen onderwijs of beroepsopleiding volgen.

([13]) Aanbeveling van de Raad van 15 maart 2018 voor een Europees kader voor hoogwaardige en doeltreffende leerlingplaatsen (PB C 153 van 2.5.2018, blz. 1).

([14]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité — Naar een EU-strategie voor het verbeteren van groene vaardigheden en competenties voor iedereen (initiatiefadvies) (PB C 56 van 16.2.2021, blz. 1).

3.7. Het EESC roept de lidstaten op om leraren terdege te ondersteunen teneinde het beroep aantrekkelijker te maken. Juist nu er een enorm lerarentekort in Europa heerst, is er, met het oog op onderwijs voor duurzaamheid, behoefte aan gerespecteerde leerkrachten, met fatsoenlijke lonen en goede arbeidsomstandigheden. Om de onderwijs- en opleidingsstelsels om te vormen zijn hoogwaardige initiële scholing en permanente bijscholing voor leerkrachten, kansengelijkheid, inclusie en een innovatieve organisatie van scholen essentieel, waarbij een cultuur van vrede en veiligheid wordt gecreëerd. Voor de empowerment van jongeren met het oog op duurzame ontwikkeling via onderwijs zijn bekwame professionals nodig die met uiteenlopende en assertieve instrumenten uitgerust zijn. Geschoolde leerkrachten weten hoe ze in hun dagelijks werk het beste gebruik kunnen maken van de verklaring van Parijs ([15]) en die van Osnabrück over beroepsonderwijs en -opleiding ([16]) om burgerschap en de gemeenschappelijke waarden vrijheid, verdraagzaamheid en non-discriminatie via het onderwijs te bevorderen.

3.8. Met hun creatieve verbeelding, enthousiasme en energie vormen de Europese jongeren een onschatbaar menselijk kapitaal en een bron van innovatieve ideeën. Ook spelen ze een zeer belangrijke rol als aanjagers van duurzame ontwikkeling in de lidstaten, zowel nu als in de nabije toekomst. De lidstaten beschikken dus over een groot, onbenut potentieel om te handelen. Jongerenorganisaties en niet-formeel onderwijs zijn belangrijk om duurzaam onderwijs en leren te ondersteunen.

3.9. Het EESC pleit ervoor om jongeren centraal te stellen in het onderwijs- en leerproces. Dat kan door de administratieve rompslomp voor leerkrachten terug te dringen, de aandacht naar innovatieve pedagogie en een nauwe band met de leerlingen te verleggen en alle leerkrachten klaar te stomen om nieuwe technologieën in nieuwe leeromgevingen in te zetten, zowel in het kader van het leerplan als in hun eigen leven. Geen transformatief onderwijs zonder transformatieve leerkrachten, vaardigheden en burgers. Leerkrachten en opleiders hebben voldoende tijd, ruimte en middelen nodig om de praktische en transversale aanpak van onderwijs voor milieuduurzaamheid te introduceren, op basis van efficiënte samenwerking tussen belanghebbenden. Dit is een transversaal onderwerp met een interdisciplinaire pedagogische aanpak dat betrekking heeft op alle disciplines in het onderwijs en beroepsopleidingen.

3.10. Het doet genoegen te zien dat jongeren, naar het idee van milieuvriendelijkheid, reeds bijdragen aan duurzame ontwikkeling in hun land en aan de internationale klimaatdoelstellingen. Bovendien worden ze actief lid van de internationale netwerken van jongerenbewegingen die als doel hebben de natuur in stand te houden en de klimaatverandering te bestrijden. We moeten hierop inspelen door alle onderwijssystemen aan te passen om ruimte te maken voor transformatief onderwijs. Zo kunnen meer jongeren hun inspanningen richten op de transformatieve veranderingen die we nodig hebben. Volgens het recente IPCC-verslag is transformatief leren essentieel omdat het bijdraagt tot gedeeld bewustzijn en collectieve acties ([17]).

4. **Duurzame ontwikkeling moet gezien worden als een permanent en alomvattend leerproces**

4.1. We moeten erkennen dat landen en samenlevingen zich niet op duurzame wijze kunnen ontwikkelen zonder permanente vorming en zonder nieuwe ervaringen op te doen en te begrijpen. In dat verband moet duurzame ontwikkeling gezien worden als een permanent proces waarbij de samenleving moet leren om vanuit ecologisch, economisch en sociaal oogpunt duurzamer te leven. Onderwijs voor duurzaamheid biedt toegang tot informatie, vergroot het bewustzijn, en — nog belangrijker — verschaft mensen de mogelijkheid om te innoveren en oplossingen te vinden. Daarom is dit soort onderwijs van essentieel belang als we op een andere manier willen gaan leven en werken. Willen we jongeren bewust leren omgaan met de meest complexe problemen van samenlevingen en overheden op het gebied van duurzame ontwikkeling, dan moeten we alomvattende leerplannen ontwikkelen om hen kritisch te leren denken en beslissingen met kennis van zaken te leren nemen.

4.2. Volgens studies en onderzoek van de Europese Commissie ter voorbereiding van het voorstel voor een aanbeveling van de Raad betreffende leren voor ecologische duurzaamheid hanteren slechts 13 lidstaten een duidelijke definitie van EDO of onderwijs voor milieuduurzaamheid. Het is jammer dat de term “educatie voor duurzame ontwikkeling” en SDG 4.7 niet in alle lidstaten worden toegepast, ook al wordt het concept erkend als een integraal onderdeel van SDG 4 over

([15]) Bevordering, via het onderwijs, van burgerschap en de gemeenschappelijke waarden vrijheid, verdraagzaamheid en non-discriminatie (Eurydice).

([16]) Verklaring van Osnabrück over beroepsonderwijs en -opleiding als katalysator voor herstel en rechtvaardige transities naar digitale en groene economieën — osnabrueck_declaration_eu2020.pdf.

([17]) Zesde evaluatieverslag van de IPCC, verslag van werkgroep III: Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change, blz. 2871.

kwaliteitsonderwijs en beschouwd als belangrijkste voorwaarde voor het realiseren van alle andere SDG's. In de geanalyseerde landenverslagen werd niet specifiek naar financiering gevraagd. Toch heeft Italië, dat toezeggingen over EDO heeft gedaan, duidelijk vermeld dat het gebrek aan financiering een van de belangrijkste redenen is waarom de uitrol van EDO is stilgevallen. Als regeringen zich door economische, energie- of inflatiecrises gedwongen zien te besparen, is onderwijs, net als andere sociale sectoren, altijd een van de eerste slachtoffers. Door het gebrek aan investeringen ontstaan verschillende vormen van privatisering en asymmetrieën in het systeem, en dat knaagt aan de kansengelijkheid en pedagogische en academische vrijheid.

4.3. Stof tot nadenken geeft ook de vraag of we een gecentraliseerde top-downstrategie nodig hebben om EDO met succes uit te voeren, of dat andere factoren bepalend zijn voor het succes ervan. Denemarken en Nederland hebben geen nationale EDO-strategie, maar hun scholen zijn wel actief met dit onderwerp bezig. Finland heeft dan weer wel een nationale strategie, maar vreest dat de toepassing van EDO van school tot school verschilt. Italië heeft EDO al in het nationale leerplan opgenomen, maar ondervindt enkele hindernissen om dit onderwijs op regionaal niveau uit te rollen. Frankrijk heeft een nationale strategie ontwikkeld die door de lokale onderwijsinstanties in alle scholen wordt gevolgd en via het nationale leerplan en pedagogische projecten wordt uitgevoerd. Op die manier is elk niveau betrokken, wat een succesformule is gebleken.

4.4. Een van de cruciale kwesties is de vraag welke prioriteit EDO moet hebben. De OESO heeft in samenwerking met de Europese Commissie onlangs een studie ([18]) gepubliceerd waarin de milieuduurzaamheidscompetenties van jongeren in de EU en de OESO-landen in kaart werden gebracht. Deze nieuwe benadering van studies en beoordelingen zou voor de lidstaten een goed signaal kunnen zijn om van EDO een grotere prioriteit te maken. Het kan nuttig zijn om het verband tussen de VN-maatregelen ter bevordering van EDO en de maatregelen van de OESO om het onderwijsbeleid via PISA te ontwikkelen, verder te onderzoeken, om na te gaan of beide maatregelenpakketten onderwijssystemen misschien elk op een andere manier beïnvloeden.

4.5. Een mogelijke belemmering voor de uitrol van EDO is de federale structuur van sommige landen. Uit de landenverslagen blijkt dat onderlinge afstemming tussen de bevoegde federale ministeries en de regionale autoriteiten per lidstaat verschilt. Zo ondervindt Duitsland problemen op dit gebied, terwijl Oostenrijk dan weer over een coördinatienetwerk beschikt. De manier waarop de Oostenrijkse federale regering betrokken is bij bottom-upinitiatieven is een voorbeeld dat andere landen zouden kunnen volgen.

4.6. Samenlevingen moeten, zowel vandaag als in de toekomst, onderwijs opnieuw beoordelen, overdenken en herdefiniëren vanuit het oogpunt van duurzaam onderwijs en leren, van de kleuterschool tot de universiteit en daarna, zodat het uiteindelijk de beginselen, kennis, vaardigheden, overtuigingen en waarden belichaamt die geassocieerd worden met alle drie de duurzaamheidsgebieden: ecologie, samenleving en economie. Een dergelijk proces moet algemeen en interdisciplinair zijn, openstaan voor burgerinitiatieven en het grote publiek, en de steun genieten van de respectieve overheden. Elk land moet bij de uitvoering echter rekening houden met lokale en specifieke culturele kenmerken.

4.7. Via EDO moet kennis over het milieu en de toestand ervan verspreid worden, en aangetoond worden hoe we onze economie zo kunnen aanpassen dat het welzijn van mensen en de planeet op de eerste plaats komt en tegelijk gelijkheid tussen de generaties bevorderd en het leefmilieu in stand gehouden kan worden. In deze aangepaste economie moet meer belang gehecht worden aan milieuvriendelijke beheersmethoden, moet de eerbiediging van natuur en cultuur in de hand gewerkt worden en moeten waarden de boventoon voeren, op basis van de ethische verantwoordelijkheid om het milieu voor huidige en toekomstige generaties in stand te houden en natuurlijke hulpbronnen duurzaam te gebruiken.

4.8. Transformatieve educatie voor duurzame ontwikkeling moet:

— gebaseerd zijn op de beginselen en waarden van duurzame ontwikkeling;

([18]) Borgonovi, F. et al. (2022), "Young people's environmental sustainability competence: Emotional, cognitive, behavioural, and attitudinal dimensions in EU and OECD countries", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, nr. 274, OECD Publishing, Parijs, Borgonovi, F., et al. (2022), "The environmental sustainability competence toolbox: From leaving a better planet for our children to leaving better children for our planet", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, nr. 275, OECD Publishing, Parijs. Deze documenten zijn opgesteld als achtergrond voor de komende OESO-publicatie van de "Skills Outlook 2023".

— gaan over alle drie de gebieden van duurzame ontwikkeling: het milieu, de samenleving en de economie;

— een leven lang en levensbreed leren stimuleren om duurzame, respectvolle, verantwoordelijke, proactieve en kritische samenlevingen te bevorderen;

— staan voor hoogwaardig, actief ondersteund en alomvattend onderwijs;

— laagdrempelig, op rechten gebaseerd onderwijs bevorderen dat respectvol en inclusief is en diversiteit als troef beschouwt;

— globaal georiënteerd zijn, maar zich ook richten op lokale kwesties en culturele kenmerken;

— betrekking hebben op formeel, niet-formeel en informeel onderwijs;

— rekening houden met de dynamische aard van het concept "duurzame ontwikkeling".

4.9. Er zijn geen algemene modellen voor transformatief onderwijs voor duurzaamheid. Daarom zal elk land zijn eigen prioriteiten en maatregelen op het gebied van duurzame ontwikkeling en onderwijs moeten vastleggen, in nauwe samenwerking met de relevante sociale partners, het maatschappelijk middenveld en andere belanghebbenden, waaronder jongerenorganisaties. Gedeeld schoolleiderschap en gezamenlijke burgerschapsvorming zijn cruciaal om scholen anders in te richten met het oog op betere duurzaamheidseducatie. Er moeten doelstellingen, belangrijke actielijnen en mechanismen worden vastgelegd die rekening houden met lokale ecologische, sociale en economische omstandigheden en culturele kenmerken.

4.10. Om een onderwijssysteem voor duurzame ontwikkeling te creëren, moet er een overgang plaatsvinden van klassiek onderwijs naar een duurzaamheidsgericht model. Dat moet gebaseerd zijn op brede, interdisciplinaire kennis die uitgaat van een geïntegreerde benadering van de ontwikkeling van de samenleving, economie en het milieu. Voor dat onderwijs moeten de volgende niveaus worden aangepakt: formeel onderwijs (scholen, universiteiten, instellingen voor hoger onderwijs), niet-formeel onderwijs (oprichting van opleidingscentra, seminars en rondetafelgesprekken, mediagebruik enz.) en informeel onderwijs (peer-to-peerlearning via evenementen, uitwisselingen van jongeren, door jongeren geleide projecten enz.). Onderwijs- en opleidingsprogramma's met geïntegreerd onderwijs voor milieuduurzaamheid moeten toegankelijk en inclusief zijn. regeringen moeten al vanaf het begin rekening houden met de realiteit waar kansarme jongeren mee te maken krijgen en ervoor zorgen dat ze deze groepen betrekken.

Brussel, 15 december 2022.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Christa SCHWENG